

معاونت دانشجویی
مرکز مشاوره دانشگاه

وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری
دفتر مشاوره و سلامت

نقش اساتید در پیشگیری از آزارهای جنسی در دانشگاه

معاونت دانشجویی
مرکز مشاوره دانشگاه

وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری
دفتر مشاوره و سلامت

نقش اساتید در پیشگیری از آزارهای جنسی در دانشگاه

تالیف و ترجمه: فاطمه یونسی

فاطمه جعفری

طراحی و گرافیک: حمیدرضا منتظری

آدرس: تهران / خیابان شانزده آذر / خیابان ادوارد براون / شماره پانزده / مرکز

مشاوره دانشگاه تهران

نوبت چاپ: چاپ اول / مهرماه ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۰۰۰ نسخه

نقش اساتید در پیشگیری از آزارهای جنسی در دانشگاه

تالیف و ترجمه:

فاطمه یونسی

کارشناس روانشناسی مرکز مشاوره دانشگاه تهران

فاطمه جعفری

کارشناس مددکاری مرکز مشاوره دانشگاه تهران

فهرست:

مقدمه / ۷

فصل اول: کلیات و تعریف مفاهیم

آزار جنسی چیست؟ / ۱۰

انواع آزارگری های جنسی / ۱۱

آزار جنسی ممکن است در روابط گوناگونی اتفاق بیفتد / ۱۸
دانشگاه از چه کسانی در صورت وقوع آزار جنسی

حمایت می‌کند؟ / ۱۸

فصل دوم: پیشگیری

به عنوان یک استاد اگر دانشجویی به شما گفت که

آزار جنسی دیده است شما چه باید بکنید؟ / ۲۱

به عنوان یک استاد اگر شما شاهد وقوع یک آزار

جنسی باشید چه باید بکنید؟ / ۲۲

فصل سوم: کدهای اخلاقی

برخی کدهای اخلاقی استاد و دانشجو / ۲۴

منابع / ۲۶

پدیده آزار جنسی به عنوان یک آسیب‌روانی و اجتماعی مطرح است که علاوه بر پیامدهای منفی، هزینه‌های هنگفتی نیز بر جامعه دانشگاهی تحمیل می‌کند. دوره دانشجویی دوره‌ای توأم با تنش است. ورود به محیطی جدید و متفاوت از مدرسه، دوری از خانواده و شکل‌دهی زندگی مستقل، فرایند هویت‌یابی، روابط با افراد متفاوت و فرهنگ‌های گوناگون، مدیریت روابط با جنس مخالف، و ... باعث می‌شود که تجربه دانشجویی تجربه‌ای توأم با پیچیدگی‌ها و تناقض‌های بیشتر باشد. در این مسیر یکی از برنامه‌ها و رویکردهای مناسب آگاهی بخشی، اطمینان‌دهی و اعتمادسازی فضای دانشگاهی است.

بدیهی است اساتید به عنوان افرادی که در تعاملی مستقیم با دانشجویان قرار دارند و یکی از منابع حمایتی دانشجویان محسوب می‌شوند در این اعتمادسازی و افزایش سلامت‌روان نقش بسزا و جایگاه بسیار ارزنده‌ای دارند. از این رو نیاز است تمام اساتید در همه رشته‌ها ضمن آشنایی با برنامه‌های افزایش دهنده حس امنیت جامعه دانشگاهی، آگاهی نسبت به دانشجویان مراجعه کننده داشته باشند و با پذیرش مسولیت اخلاق حرفه‌ای و نیز ایجاد فرصت‌هایی برای پیشگیری از چنین روندهایی بتوانند حامی دانشجویان باشند.

در پایان اعتقاد دارم با توجه به انجام فعالیت‌های اثربخش و پذیرش مسولیت حرفه‌ای می‌توان به گونه‌ای رفتار کرد تا شاهد ارتقای هرچه بیشتر سلامت‌روانی، اجتماعی، معنوی و جسمانی دانشجویان و جامعه دانشگاهی ایران عزیزمان باشیم. همچنین لازم دانسته از زحمات مرکز مشاوره دانشگاه تهران بابت تولید این کتابچه تشکر و سپاسگزاری نمایم.

دکتر منصوره السادات صادقی

مدیر کل دفتر مشاوره و سلامت

**SEXUAL
HARASSMENT**

فصل اول

کلیات و تعریف مفاهیم

آزار جنسی چیست؟

آزار جنسی به هرگونه رفتار کلامی، غیرکلامی و فیزیکی بر اساس کلیشه های جنسی یا جنسیتی گفته می شود که به صورت آشکار یا ضمنی شرایط شغلی، وضعیت تحصیلی و فعالیت ها و برنامه های فرد را تحت تاثیر قرار می دهد؛ ملاکی برای استخدام یا تصمیمات تحصیلی قرار می گیرد؛ بر عملکرد شغلی یا تحصیلی فرد اثر می گذارد؛ محیط کاری و تحصیلی خصمانه، تهدیدآمیز و خشن می سازد؛ مانع از شرکت یا استفاده از فعالیت ها یا برنامه های یک موسسه می شود یا آن را محدود می سازد و محیطی رعبانگیز و تهدیدکننده ایجاد می کنند.

آزارگری جنسی شامل پیشنهادات جنسی ناخواسته، درخواست ناخواسته برای نفع جنسی، و دیگر رفتارهای کلامی، غیرکلامی و فیزیکی با ماهیت جنسی می شود مانند:

- «این به ازای آن»: چنین درخواستهایی به صورت ضمنی یا آشکار مبنای تصمیمات استخدامی، ارزیابیهای تحصیلی، نمرات یا پیشرفت ها، یا دیگر تصمیمات برای شرکت در برنامه های دانشگاه را تشکیل می دهد؛ در چنین شرایطی چه فرد قربانی مقاومت کند و رنج تهدید را تحمل کند چه برای رهایی از تهدید تسلیم شود آزار جنسی اتفاق افتاده و در هر دو صورت تبعیض بر اساس مسائل جنسی اتفاق می افتد؛

انواع آزارگری‌های جنسی:

- ❖ پیشنهادات جنسی از جمله اینکه آن‌ها با لمس جسمی همراه هستند یا خیر
- ❖ لمس جسم فرد بدون رضایت مانند در آغوش گرفتن یا لمس شانه فرد
- ❖ اظهار نظر درباره بدن فرد یا لمس نامناسب آن
- ❖ درخواست نفع جنسی در ازای دادن امتیاز تحصیلی، همکاری آموزشی و پژوهشی، مزایای شغلی یا دادن وعده، مانند افزایش حقوق، ارتقا، ثبات شغلی و نظایر آن؛
- ❖ اظهارها، تعریف‌ها، اشاره‌ها یا حرکتهای زننده جنسی؛
- ❖ عمل یا برقراری رابطه جنسی با زور و اجبار تحت تاثیر مصرف دارو، مشروبات الکلی و...؛
- ❖ نظرات جنسی (تعریف یا توهین آمیز) درباره فیزیک، لباس، جنسیت، یا فعالیت جنسی/عاشقانه یا ترجیحات فرد؛
- ❖ نشان دادن، به اشتراک گذاشتن یا ایجاد تصاویر، ویدئو یا متن‌های نامناسب یا غیرقانونی؛
- ❖ خشونت جنسی دوستانه یا خانگی و آزار و اذیت و پاییدن یا تعقیب فرد.

مثال:

دانشجوی دختر: من از این ویدیوی که برام فرستادید حس بدی گرفتم به نظرم محتوای این آهنگ جالب نبود و از شما خواهش میکنم دیگه از این نوع فایل ها برام نفرستید

فرد آزارگر: اوه ولی من این موسیقی رو برای هر کسی نميفرستم، من این ویدیو را برای محدود افرادی که از نظر سطح فکری بالا هستند فرستادم

دانشجوی دختر: ولی من بالا بودن سطح فکری رو در چنین محتواهایی نمی‌دانم و برای خودم حد و مرز قائل هستم.

واقعیت‌هایی درباره آزار جنسی

بدرفتاری‌های جنسی می‌تواند هر جایی و در هر زمانی اتفاق بیفتد. افرادی که قربانی اینگونه رفتارها هستند و نیز افراد متجاوز می‌توانند از هر قشر و گروه اجتماعی و با هر پس زمینه خانوادگی باشند. آزارگر می‌تواند همکلاسی، همکار، کارکنان دانشگاه یا حتی کارکنان غیردانشگاهی مانند فروشندگان و پیمانکاران در محیط دانشگاه باشند. آزار و اذیت جنسی می‌تواند بر هر دو جنس اتفاق بیفتد. مردها می‌توانند قربانی آزار جنسی و زنان آزارگر باشند. شخص سومی که شاهد آزارگری فرد دیگری است می‌تواند قربانی آزار جنسی به حساب بیاید.

به خاطر داشته باشید هرگز فرد قربانی را به خاطر وقوع آزارهای جنسی سرزنش نکنید. بیایید شفاف باشیم: بدرفتاری جنسی تقصیر هیچ چیز و هیچ کسی نیست جز فرد متجاوز. به خاطر داشته باشید خشونت جنسی جرم است. هیچ فردی از دزد دعوت نمی‌کند یا نمی‌خواهد قربانی سرقت، حمله، خشونت یا قتل باشد و نیز هیچ کس نمی‌خواهد مورد جرم تجاوز جنسی قرار بگیرد. مصرف مشروبات الکلی یا دیگر مواد از شما در برابر نگرفتن توافق طرف مقابل دفاع نمی‌کند.

باورهای غلط و حقایق در حوزه آزارهای جنسی

- ❏ باور غلط این است که اغلب افراد از توجه جنسی در محل کار و یا دانشگاه لذت می‌برند. اما حقیقت این است که افراد از این توجه جنسی خجالت زده و یا شرمگین می‌شوند.
- ❏ باور غلط آن است که اگر فرد آزارگر جنسی را نادیده بگیری او کار خود را متوقف می‌کند اما حقیقت این است که فرد آزارگر جنسی فکر می‌کند وقتی شما او را نادیده می‌گیرید در واقع عمل او را تایید می‌کنید و در واقع نادیده گرفتن شما به نوعی تاییدکننده و تقویت‌کننده عمل اوست. تحقیقات نشان می‌دهد اگر چنین رفتاری نادیده گرفته شود این رفتار ادامه یافته و حتی شدت می‌یابد.
- ❏ باور غلط این است که بعضی افراد فکر می‌کنند مثلاً یک زن با یک پوشش مناسب در معرض آزار جنسی نیست اما حقیقت این است که آزار جنسی نسبت به هر کسی ممکن است رخ دهد اگرچه لباس پوشیدن نامناسب هم یکی از عوامل تسهیل‌کننده‌ی این مساله می‌باشد.
- ❏ باور غلط این است که افراد معقول و موجه نمی‌توانند آزارگر جنسی باشند اما حقیقت این است که هر کسی با هر سطح تحصیلات و موقعیت اجتماعی و اداری در معرض آزارگری جنسی می‌تواند باشد.
- ❏ باور غلط این است که افراد فکر می‌کنند یک آزار جنسی در همان حد باقی می‌ماند اما حقیقت این است که آزارهای جنسی که در مرحله اول در قالب یک شوخی جنسی و یک جوک با محتوای جنسی است

احتمال پیشروی دارد.

✎ باور غلط این است که آزار جنسی به ندرت رخ می‌دهد اما حقیقت این است که فراوانی آزار جنسی بالاست.

✎ باور غلط این است که در گزارش آزارهای جنسی غلو و بزرگ‌نمایی می‌شود و مواردی مانند لاس زنی و .. بدون ضرر است اما حقیقت این است که آزارهای جنسی می‌تواند مخرب باشد.

✎ باور غلط این است که اگر آزارگر جنسی عمداً این کار را انجام نداده باشد بنابراین این رفتار جزء آزارهای جنسی محسوب نمی‌شود اما حقیقت این است که در آن صورت نیز آزار جنسی رخ داده است.

✎ باور غلط این است که زنان برای رسیدن به منافع اقدام به شکایت تحت عنوان آزارهای جنسی می‌کنند اما حقیقت این است که کمتر از یک درصد این گزارشها ممکن است این‌گونه باشد و حقیقت واقعی این است که خیلی از زنان گزارشهای آزار جنسی را ارایه نمی‌دهند.

✎ باور غلط این است که زنانی که مورد آزار جنسی واقع می‌شوند خودشان از طریق نوع رفتار، پوشش و نگاه کردن آزارگر جنسی را اغوا کرده‌اند اما حقیقت این است که این یک باور هنجاری غلط است.

✎ باور غلط این است که تمام کسانی که قربانی آزار جنسی می‌شوند زنان هستند اما حقیقت این است که مردان نیز قربانی آزار جنسی هستند.

✎ باور غلط این است که آزار جنسی فقط بین دو جنس مخالف صورت می‌گیرد اما حقیقت این است که می‌تواند توسط یک هم‌جنس صورت گیرد.

مروری بر آمار

در کشور ما آمار رسمی درباره آزارهای جنسی وجود ندارد اما تحقیقات رسمی کشور آمریکا نشان داده است که تقریباً ۱۹ درصد دانشجویان کارشناسی (حدود یک از هر ۵ نفر) از زمان ورود به دانشگاه تجربه خشونت جنسی (sexual assault) داشتند. مطالعه دیگر نشان می‌دهد تقریباً یک زن از هر دو زن و یک مرد از هر ۵ مرد تجربه قربانی خشونت جنسی (sexual violence) شدن (غیر از تجاوز) را داشته‌اند. طبق مطالعه‌های صورت گرفته حداقل ۵۰ درصد تجاوزهای جنسی گزارش شده هنگام مصرف الکل اتفاق افتاده است و در ۸۰ درصد موارد اعم از دانشجویان یا غیردانشجو تجاوز یا آزار جنسی گزارش شده توسط افراد آشنا رخ داده است.

پیامدهای روانشناختی، جسمی، تحصیلی و شغلی آزارهای جنسی

عوارض روانشناختی آزار جنسی:

- ◀ افسردگی؛
- ◀ اضطراب؛
- ◀ تحریک پذیری یا گوش به زنگی بیش از حد؛
- ◀ تجربه مجدد حادثه در خواب یا بیداری؛
- ◀ خلق منفی؛
- ◀ اختلال خوردن؛
- ◀ خود سرزنش گری؛
- ◀ خشم؛
- ◀ مصرف مواد؛

آسیب های جسمی آزار جنسی:

- ◀ سردرد؛
- ◀ مشکلات خواب؛
- ◀ تغییرات وزن؛
- ◀ حالت تهوع و استفراغ؛
- ◀ اختلالات قلبی - عروقی؛
- ◀ مشکلات گوارشی؛
- ◀ مشکلات تنفسی؛

مشکلات تحصیلی/شغلی آزار جنسی:

- ◀ افت تحصیلی؛
- ◀ افت عملکرد شغلی؛
- ◀ نارضایتی شغلی؛

- ◀ نارضایتی تحصیلی؛
- ◀ غیبت فراوان از محل کار؛
- ◀ غیبت فراوان از کلاس؛
- ◀ تاخیر در ورود به کلاس‌ها یا محل کار؛

آزار جنسی ممکن است در روابط گوناگونی اتفاق بیفتد:

- ↘ بین هر یک از اعضای جامعه دانشگاهی شامل اعضای هیئت علمی، مدرسین، کارمندان، دانشجویان، مربیان، کارآموزان و افراد غیردانشجو و کارکنان غیردانشگاهی (مثل فروشندگان، پیمانکاران، بازدیدکنندگان، مراجعین و یا بیماران)
- ↘ در روابط سلسله مراتبی و بین همسالان؛
- ↘ بین افراد با هر جنسیت و هر هویت جنسی؛

دانشگاه از چه کسانی در صورت وقوع آزار جنسی حمایت می‌کند؟

افراد با هر جنسیتی، دانشجویان، کارکنان دانشگاهی و غیردانشگاهی و افراد صاحب قدرت که ممکن است توسط زیردستانشان مورد آزار قرار گیرند و بالعکس.

فصل دوم پیشگیری

■ اعضای هیئت علمی، کارکنان و همه اعضای جامعه دانشگاهی باید مراقبت‌های لازم را برای جلوگیری از آزار و اذیت جنسی انجام دهند.

■ در رفتار خود در کلاس، نمونه یک مدل رفتاری مناسب و شایسته بوده، این بهترین روشی است که می‌تواند از ایجاد زمینه‌های مستعد آزار جنسی خودداری کند. از جمله این رفتارها، رفتار احترام آمیز نسبت به تمام افراد است، اینها کدهای رفتاری است که توسط دیگران دنبال می‌شود.

■ به نشانه‌ها و علایم آزار جنسی در بین دانشجویان خود توجه کنید.

■ تعهد به اجرای سیاست‌های ضد آزارگری‌های جنسی در محیط دانشگاه.

■ تشویق دانشجویان و دیگر اعضای دانشگاه به گزارش رفتارهای آزارگونه جنسی قبل از اینکه شدید و فراگیر شود و به آنان از حفاظت در برابر اعمال تلافی‌جویانه اطمینان دهید.

به عنوان یک استاد اگر دانشجویی به شما گفت که آزار جنسی دیده است شما چه باید بکنید؟

- 🔴 توجه داشته باشید که او به شما اعتماد کرده است و در نتیجه این مسئولیت شماست که کاری انجام دهید.
- 🔴 با احترام و دقت به حرفهای او گوش کنید و از سرزنش کردن و یا قضاوت دانشجو خودداری کنید.
- 🔴 به او توصیه کنید هر آنچه تجربه کرده بنویسد و هرچه با جزئیات بیشتر باشد بهتر است. در نوشته خود نام کسانی را که نسبت به آن موقعیت آگاهی دارند بنویسد.
- 🔴 اگر ضروری تشخیص دادید به او کمک کنید طبق رویه‌های دانشگاه عمل کرده و گزارش دانشجو را بصورت کاملاً محرمانه به کسانی که صلاحیت دارند و شایسته این کار هستند ارسال کنید.

به عنوان یک استاد اگر شما شاهد وقوع یک آزار جنسی باشید چه باید بکنید؟

- ❖ فرد آزارگر را خطاب قرار دهید، رفتار رخ داده را به او تذکر دهید و به او تاکید کنید که لازم است این رفتار را فوری متوقف کند.
- ❖ به دانشجوی مذکور یاد بدهید که چگونه می تواند به جای کلمه و یا عبارت توهین آمیز عبارت احترام آمیز دیگر که محتوای اهانت و خشونت جنسی ندارد به کار برد.
- ❖ از اتفاق رخ داده استفاده کرده و درباره آزار جنسی با دانشجویان صحبت کنید و به آنها توضیح دهید چرا آنها پذیرفتنی نیستند.
- ❖ طبق رویه ها عمل کرده و دانشجوی مورد نظر را به افرادی که در این زمینه مسئولیت دارند ارجاع دهید.

فصل سوم
کدهای اخلاقی

برخی کدهای اخلاقی استاد و دانشجو

- در اخلاق حرفه ای تعریف شده از سوی انجمن استادان دانشگاه‌های ایالات متحده^۱، اصولی هم چون واقع‌بینی، عینیت‌گرایی و بی‌طرفی علمی به شدت مورد تأکید قرار می‌گیرند.
- کالج معلمان انتاریو^۲ یک سری استانداردهای اخلاقی را برای معلمان نام می‌برد که برخی از آن‌ها عبارتند از احترام به معنی رعایت ادب و احترام به کرامت انسانی، قابل اعتماد بودن و انجام عمل اخلاقی، اعتماد به معنای رعایت بی‌طرفی و انصاف.

1 - American Association of University Professors (AAUP)

2 -Ontario College of Teachers

برخی از کدهای اخلاق حرفه‌ای مشترک در آموزش عالی اغلب کشورها عبارتند از:

- ❖ استاد باید از ورود به یک ارتباط عاطفی دو طرفه با دانشجویان خود که منجر به مساعدت نسبت به یک نفر یا اصطلاحاً پارتی‌بازی می‌شود اجتناب کند.
- ❖ استاد باید در تکامل شناختی دانشجویان مشارکت فعال داشته باشد و از اعمالی که همراه با تبعیض یا استثمار دانشجویان هستند بپرهیزد.
- ❖ استاد باید در ارزشیابی دانشجویان از روش‌های معتبر استفاده کرده و شفاف و بی‌طرف باشد و متناسب با اهداف آموزشی دوره، دانشجویان را ارزشیابی نماید.
- ❖ استاد در جهت ایفای مسئولیت‌های حرفه‌ای خود نباید بر اساس نژاد، مذهب، رنگ، جنسیت، وضعیت تأهل، ریشه‌های ملی و قومی و شرایط معلولیت جسمی تبعیض قائل شود.
- ❖ استاد نباید از رابطه‌ی شغلی خود با دانشجویان در جهت اهداف و منافع شخصی و خصوصی سوءاستفاده نماید.
- ❖ استاد نباید هیچگونه رابطه‌ی خصوصی نزدیک با دانشجویان برقرار نماید.
- ❖ استاد نباید هیچ هدیه یا پیشکشی را که در قضاوت حرفه‌ای او اختلال ایجاد می‌کند، بپذیرد.
- ❖ استاد باید از هرگونه شوخی و طنزهای ناشایست با دانشجویان بپرهیزد.

منابع

- Marymount University Sexual and Interpersonal Misconduct Policy and Resources 2017-2018 ,
- Withman.J ,PREVENTING SEXUAL HARASSMENT WASHINGTON STATE HUMAN RIGHTS COMMISSION , Brochure, 2010
- STUDENT RIGHTS & RESPONSIBILITIES Sex Discrimination& Harassment ,California State University ,Brochure for students, 2016
- Harvard University Sexual Harassment Policy.2017 ,
- University of Georgia Sexual Harassment Brochure 2017 ,
- University of Alaska Fairbanks ,Preventing Harassment in the Workplace ,Brochure.
- University of California – Policy SVSH ,Sexual Violence and Sexual Harassment.2017 ,
- National Intimate Partner and Sexual Violence Survey ,United States 2011 ,
- <http://www.cdc.gov/ViolencePrevention/pdf/SV-DataSheet-a.pdf>
- The Campus Sexual Assault Study ,(2007) at <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants.221153/pdf>
- National Crime Victimization Survey) NCVS1995-2013 (
- Farahani ,M .F & ,.Farahani ,F .F .(2014) .The study on professional ethics components among faculty members in the Engineering .Procedia-Social and Behavioral Sciences, 116, 2085-2089.
- Vontz K, Clerc (2007). Code of ethics, Nebraska professional practices commission, state of Nebraska
- Anonymous. Ontario College of Teachers: The ethical standards for the teaching profession. <http://www.oceo.ac> (accessed in 2011).

دانشگاه تهران
مرکز مشاوره دانشگاه

وزارت علوم، تحقیقات و فن آوری
دفتر مشاوره و سلامت

نشانی: تهران، خیابان ۱۶ آذر، خیابان ادوارد
براون، پلاک ۱۵، مرکز مشاوره دانشگاه تهران
تلفن: ۶۶۴۱۹۵۰۴ **فکس:** ۶۶۴۱۶۱۳۰
وبسایت مرکز مشاوره دانشگاه تهران:
<http://counseling.ut.ac.ir>

نشانی: تهران، میدان فردوسی، خیابان انقلاب اسلامی،
خیابان شهید موسوی (فرصت جنوبی) پلاک ۲۷
وبسایت دفتر مشاوره و سلامت وزارت علوم:
www.iransco.org
